

Täysistunto

Torstai 8.11.2018 klo 16.01—19.58

10. Lakialoite laiksi perusopetuslain 12 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 49/2018 vp Merja Mäkisalo-Ropponen sd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

19.21 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on tärkeä yhdenvertaisuutta edistävä lakialoite. Lapsen identiteetin muodostumisessa kieli on tärkeä elementti. Kielen avulla sosiaalistutaan myös kulttuuriin ja omaan yhteisöön. Jokainen kieli myös kehittyy ja muuttuu koko ajan. Näiden asioiden takia tämä lakialoite on tehty. Kuurojen vanhempien kuulevilla lapsilla eli niin sanotuilla CODA-lapsilla tulee olla oikeus toisen äidinkielenä eli viittomakielen opetukseen.

Arvoisa puhemies! Viittomakielilaki tuli voimaan 1.5.2015. Lain tarkoituksena on edistää viittomakieltä käyttävien henkilöiden kielellisten oikeuksien toteutumista. Viittomakielilain määritelmän mukaan viittomakieltä käyttävä on henkilö, jonka oma kieli on viittomakieli. Lain piiriin kuuluu myös normaalikuuloisia henkilöitä, sillä suuri osa viittomakieltä käyttävistä kuuroista saa kuulevia lapsia. Lakia koskevan hallituksen esityksen mukaan viittomakieltä on pidettävä henkilön äidinkielenä myös silloin, kun ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai joku hänen vanhemmista sisaruksistaan on viittomakielinen ja viittomakieltä on käytetty lapsen kanssa tämän syntymästä lähtien.

Viittomakielilaki tunnistaa ja tunnustaa myös CODA-lasten viittomakielisyyden ja siihen liittyvän kulttuurisen identiteetin. Lisäksi se asettaa viranomaisille velvollisuuden toiminnassaan edistää viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Perusopetuslain mukaisesti opetuskieli on useimmiten suomi tai ruotsi. Äidinkieleltään muun kuin suomen- tai ruotsinkielisen lapsen on mahdollista saada opetusta myös omasta äidinkielestään opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämän valtion erillisrahoituksen turvin. Tämä oikeus ei kuitenkaan ole koskenut sellaisia viittomakielisiä lapsia, joiden opetuskieli on muu kuin viittomakieli. Kouluilla on mahdollisuus järjestää CODA-oppilaille opetusta myös viittomakielellä, mutta tähän ei ole velvollisuutta, eikä siihen saa valtiolta rahoitusta.

Tällä hetkellä opetusta on saatavilla erittäin satunnaisesti joissakin kunnissa mutta se ei ole yhtenäinen tapa joka paikassa. CODA-oppilaitten mahdollisuutta saada opetusta viittomakielestä voidaan vahvistaa säätämällä perusopetuslakiin velvollisuus tarjota viittomakielen opetusta äidinkielen opetuksena oppilaan huoltajan päätöksen perusteella. Tämä oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

keus koskisi niitä äidinkieleltään viittomakielisiä, joiden viittomakieli ei ole opetuskieli, eli niitä kuulevia, joilla ainakin toinen vanhemmista on viittomakieltä käyttävä kuuro, kuurosokea tai huonokuuloinen. Muutos asettaisi äidinkieleltään viittomakieltä käyttävän tasa-arvoisempaan asemaan muihin vähemmistökieltä äidinkielenään käyttäviin nähden.

Arvoisa puhemies! Perusopetuslain laatimisen aikaan vuonna 1998 viittomakieltä käytävien kuulevien kieli- ja kulttuuritietoisuus oli heikompaa kuin tätä nykyä eikä heidän tarpeitaan kaksikielisinä ja -kulttuurisina tunnistettu kovinkaan laajasti. Heidän oikeutensa äidinkielen opetukseen pitkälti sivuutettiin viittomakielen opetusta pohdittaessa, ja opetuksen järjestämisen säädöstausta jäi puutteelliseksi. Perusopetuslain säätämisaikana vallinneen tilanteen vuoksi viittomakieliä ei myöskään ole sisällytetty vieraskielisten äidinkielen opetukseen varatun valtionavustuksen piiriin, koska viittomakieltä ajateltiin käytettävän ainoastaan kuurojen opetukseen.

Perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteissa viittomakielisten kuulevien oppilaiden asema on tunnistettu. Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävien kuulevien oppilaiden opetuksen järjestämisessä käytännössä on kuitenkin ollut merkittäviä puutteita.

Arvoisa puhemies! Opetushallituksen selvityksessä vuonna 2014 todettiin, että CODA-oppilaiden määrän arviointi Suomen kouluissa osoittautui vaikeaksi. Saaduissa vastauksissa heidät muun muassa sekoitettiin kuulovamman vuoksi viittomia käyttäviin. Ilmiötä ei ilmeisesti tunnisteta edes kunnissa kunnolla, mikä vaikeuttaa sitten myöskin arviointia. Koska viittomakieltä käyttäviä kuuroja arvioidaan maassamme olevan vähintään 4 000, koulujen rehtoreilta sähköpostikyselyn avulla saatuja CODA-lasten lukumääriä — eli noin 40 viittomakieltä käyttävää kuulevaa oppilasta — ei oikein voida pitää luotettavina tähän kuurojen yhteisön kokoon ja ikärakenteeseen nähden. Asia vaatisi siis tarkempia lisäselvityksiä, ennen kuin voidaan pätevästi arvioida, kuinka paljon tästä lakimuutoksesta tulisi kustannuksia.

Lopuksi, arvoisa puhemies: Viittomakielen opetusta lisäämällä voidaan vahvistaa viittomakieltä käyttävien kuulevien oppilaiden osaamista ja ymmärrystä äidinkielestään ja tukea heidän kaksikielistä identiteettiään. Ehdotettava muutos asettaisi CODA-oppilaat tasa-arvoisempaan asemaan muiden vähemmistökieltä äidinkielenään käyttävien oppilaiden kanssa. Ja siksi tässä lakiesityksessä ehdotetaan perusopetuslain muuttamista, sen 12 §:n 2 momentin muuttamista, sekä sitä, että 12 §:ään lisättäisiin uusi 3 momentti seuraavasti: ”Äidinkielenä voidaan huoltajan valinnan mukaan opettaa myös romanikieltä tai muuta oppilaan äidinkieltä. Äidinkieleltään viittomakieliselle opetetaan äidinkielenä huoltajan valinnan perusteella viittomakieltä.” — Kiitos.

19.27 **Heli Järvinen vihr:** Arvoisa puhemies! Kun aikanaan sain olla hallintovaliokunnassa, perehdyimme siellä selvitykseen, jossa oli selvitetty nimenomaan äidinkielen merkitystä lapsille vieraskielisessä ympäristössä, ja sen selvityksen mukaan jäljet jatkuvat aina jopa kolmanteen ja neljänteen sukupolveen asti. Jopa kolmannessa ja neljännessä sukupolvessa niillä lapsilla, joilla on ollut mahdollisuus perehtyä omaan, vanhempiensa, perheensä äidinkieleen, on paljon paremmat mahdollisuudet selviytyä elämästä, hallita omaa arkeaan ja myöskin sopeutua yhteiskuntaan. Eli tietoisuus omasta kulttuurista, omista juuris-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

ta, taustasta, kielestä ja näiden kaikkien arvostus yhdessä parantavat lapsen omia kykyjä ja mahdollisuuksia selviytyä omasta elämästään.

Kun tiedämme, että viittomakielisillä kuulevilla lapsilla voi olla hyvin erityisiä ongelmia oman perheensä kanssa tässä elämässä, kannatan lämpimästi lakialoitetta siitä, että saisimme heille huoltajan päätöksen perusteella opetusta myös viittomakielessä äidinkielenä.

19.29 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tämän prosessin aikana, kun minä olen tehnyt tätä lakialoitetta ja selvittänyt ja keskustellut näiden perheiden kanssa, joissa on kuuroilla vanhemmilla kuulevia lapsia, ja sitten keskustellut myös kuntien viranomaisten kanssa, minä olen hiukan ollut hämmentynyt suhtautumisesta tähän asiaan, koska minulle on muun muassa sanottu, että miksi kuulevalle pitää opettaa viittomakieltä, että mitä järkeä siinä on, koska sen lapsen äidinkieli on suomen kieli, ja eihän hän tarvitse viittomakieltä, koska hän osaa suomen kieltä. Tämä on jotenkin ollut niitä perheitä aliarvioivaa tai mitätöivää, koska viittomakieli on kuitenkin sen perheen kieli. Sitten olen kuullut myöskin sanottavan sitä, että kyllähän lapsi oppii viittomakielen siellä omassa kodissaan, mutta se on sitten sen kielen vähättelyä, koska viittomakielikin on koko ajan kehittyvä kieli ja sitä pitää viedä myöskin niin kuin kieliopillisesti eteenpäin, ja ilman että saa kunnollista opetusta omasta kielestään, ei voi kehittää kieltä eikä kieli kehity.

Siinä mielessä tämä on tärkeä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymys, että me mahdollistaisimme kuurojen vanhempien kuuleville lapsille oikeuden myöskin siihen toiseen äidinkieleen.

19.30 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kieli on varmasti meille kaikille vahva osa identiteettiä, ja siinä mielessä voi ajatella, että tässä lakialoitteessa on hyvin tämmöisiä perustavaa laatua olevia oikeuksien turvaamiseen tähtäviä seikkoja.

Tänä päivänä kouluissa käytetään myöskin paljon niin sanottuja tukiviittomia, eli meillä on esimerkiksi erilaisista oppimisvaikeuksista kärsiviä lapsia, joitten opetuksen tukena käytetään tukiviittomia. Taitaa olla niin ja kuuluuko peräti opetusohjelmaan vai onko opettajien valvutuneisuutta, että useimmiten alaluokilla opetellaan jonkun verran viittomia, ihan kaikki lapset opettelevat joitakin perusviittomia. Minun mielestäni se on kyllä äärimmäisen hieno asia. Olen omienkin lasten kohdalla huomannut heidän koulua käydessään, että kummallakin on tällaisia kursseja tai opetusjaksoja ollut, joissa on sitten käyty läpi muutamia sellaisia perusviittomia. Minun mielestäni tämä on hyvä osoitus siitä, millä tavalla madalletaan kynnyksiä myöskin viittomien käyttämiseen.

Tänään oli hienoa huomata Euroopan kansanpuolueen kokouksessa Messukeskuksessa Euroopan parlamentin kautta aikojen ensimmäinen kuuro meppi, unkarilainen Ádám Kósa, jonka kanssa oli ilo tehdä työtä silloin, kun itsekin olin Euroopan parlamentissa. Voi sanoa, että jos yksi ihminen on Euroopan tasolla pystynyt saavutettavuutta lisäämään ja tuomaan viittomakielisten oikeuksia laajalla rintamalla esille, niin hän omalla esimerkillään. Hän on opiskellut lakimieheksi Unkarissa ja todellakin omalla poliittisella urallaan keskittynyt siihen, että hän haluaa viedä kuurojen oikeuksia ja saavutettavuutta eteenpäin, mutta on ottanut asiakseen myöskin muitten vammaisten oikeuksien edistämisen. Täytyy sanoa, että tämäntyyppisten ihmisten näkeminen korkeilla poliittisilla paikoilla, kun he käyttävät viittomia, kun se on heidän äidinkieltensä: minä uskon, että sillä on aika suuri rohkaiseva merkitys myös monille, jotka sitten seuraavat vaikkapa uutisten kautta poliittisia tapahtumia ja vastaavia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 111/2018 vp

19.33 **Heli Järvinen vihr:** Arvoisa puhemies! On ilman muuta hyvä, että saamme korkealle tasolle esimerkkejä niin viittomakielisistä kuin muistakin vähemmistöryhmistä, jotta ymmärryksemme lisääntyy.

Myös edustaja Mäkisalo-Ropposen esimerkki oli valaiseva siitä, miten kuuleva viittomakielinen lapsi voi kokea samaa ahdistusta kuin esimerkiksi vieraskielisessä maassa oleva lapsi, jonka äidinkieli on joku muu. Me olemme täällä Suomessa vuosien varrella tehneet paljon töitä sen eteen, että esimerkiksi Ruotsissa opetetaan niin laajasti suomen kieltä suomalaislapsille siitä huolimatta, että nämä suomalaislapset osaavat erinomaisesti myös ruotsin kieltä. Tässä on kyse ihan samasta asiasta, mikä pitäisi ymmärtää myös kuulevien mutta äidinkieleltään viittomakielisten lasten osalta. Miksi emme soisi heille samoja etuja?

19.34 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Edustaja Essayah'n hyvään puheenvuoroon haluaisin vielä täydentää sen, että joissakin kunnissahan tämä asia on hoidettu hirmuisen hyvin — siis siellä viittomakielen opetus on täysin mahdollista CODA-lapsille — mutta suurimmassa osassa Suomen kuntia asia ei ole näin.

Kun tätä asiaa sitten koulutoimenjohtajilta ja rehtoreilta kysyttiin, niin tämän asian ja ilmiön vaikeus tuli esille. He eivät edes tunnistaneet, mitä nämä lapset ovat, että onko tällaisia ja miksi pitäisi heille erikseen opetusta järjestää. Tämän ilmiön vaikeus tuli myöskin esille silloin, kun tein ensimmäisen kerran kirjallista kysymystä tästä asiasta opetusministerille ja opetusministeriöön. Siinä vastauksessa tuli esille, että edes siellä ei tunnistettu tätä asiaa. He eivät kerta kaikkiaan vastanneet minun kysymykseeni CODA-lapsista, vaan he todistelivat vastauksessaan, miten hyvin kuurojen lasten viittomakielen opetus on järjestetty Suomessa. Se vain kuvaa tätä tilannetta. Jos ministeriössäkään ei tunnisteta tällaista ilmiötä, niin miten voisi olla kunnissa tai kouluissa silloin tietoa tästä minusta kuitenkin yhdenvertaisuuden kannalta tärkeästä ilmiöstä?

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.